

OBSAH

Isomerisace (<i>K. Kochloefl</i>)	9
Přesuny substituentů na aromatickém jádře (<i>M. Kraus</i>)	115
Pyrolytické štěpení vazeb C—C (<i>M. Kraus</i>)	179
Dealkylace alkylaromatických sloučenin (<i>M. Kraus</i>)	199
Dekarbonylace (<i>M. Kraus</i>)	209
Dekarboxylace (<i>K. Kochloefl</i>)	247
Rejstřík předpisů	449
Věcný rejstřík	451

Isomerisace

Všeobecná charakteristika a rozdělení	11
Isomerisace alkanů a cykloalkanů	13
Obecná část	13
Katalysátory	13
Katalysátory s kyselostí Lewisova typu	14
Katalysátory s protonickou kyselostí	15
Kovové katalysátory	15
Katalysátory na basi kysličníků a sírnků niklu, molybdenu a wolframu	16
Provedení isomerisace	17
Termická isomerisace	17
Katalytická isomerisace	17
Isomerisace uhlovodků v průmyslovém měřítku	19
Termodynamika isomerizačních reakcí	20
Kinetika isomerizačních reakcí	23
Kinetika termických isomerizací	23
Kinetika isomerizací uhlovodků probíhajících v kapalně fázi za přítomnosti homogenních katalysátorů	24
Kinetika isomerizačních reakcí probíhajících na tuhých katalysátorech	27
Mechanismus isomerizačních reakcí	27
Termické isomerisace	27
Mechanismus reakcí katalysovaných homogenními katalysátory	28
Mechanismus reakcí probíhajících na tuhých katalysátorech	35
Vliv struktury na reaktivitu některých alkanů a cykloalkanů	36
Vedlejší reakce	38
Speciální část	40
Racemisace alkanů	40
Isomerisace alkanů	41
Isomerisace v postranním řetězci alkybenzenů	45
Isomerisace cykloalkanů	47
Cyklopropan a alkykyclopropany	47
Cyklobutan a alkykyclobutany	48
Alkykyclopentany	48
Cyklohexan a alkykyclohexany	50
Cykloheptan, cyklooktan a vyšší cykloalkany	51

Bicyklické uhlovodíky	52
Tricyklické uhlovodíky	55
Spirocyclické uhlovodíky	56
Isomerisace stereoisomerních cykloalkanů	56
Isomerisace nenasyčených uhlovodíků	58
Obecná část	58
Katalysátory	59
Katalysátory kyselé povahy	59
Katalysátory basické povahy	60
Tuhé katalysátory	60
Provedení isomerisace nenasyčených uhlovodíků	62
Termická isomerisace	62
Katalysované isomerisace	63
Termodynamika isomerisace nenasyčených uhlovodíků	65
Kinetika isomerizačních reakcí nenasyčených uhlovodíků	66
Termické isomerisace	66
Kinetika isomerizačních reakcí probíhajících v kapalně fázi s homogenními katalysátory	68
Kinetika isomerizačních reakcí olefinů probíhajících na tuhých katalysátorech	69
Mechanismus isomerisace nenasyčených uhlovodíků	71
Speciální část	79
Posuny násobných vazeb	79
Alkeny	79
Cykloalkeny	83
Vzájemné přeměny <i>endo</i> - a <i>exo</i> -cyklických uhlovodíků	84
Alkiny a alkadieny	86
Cykloalkiny a cykloalkadieny	90
Isomerisace nenasyčených uhlovodíků	91
Vzájemné přeměny stereoisomerních olefinů	91
Alkeny	92
Cykloalkeny	95
Bicykloalkeny	97
Alkadieny a cykloalkadieny	101
Alkatrieny, cykloalkatrieny a další nenasyčené uhlovodíky	104
Isomerisace nenasyčených karbonových kyselin	106
Obecná část	106
Katalysátory	106
Provedení isomerisace	107
Kinetika a mechanismus isomerisace nenasyčených kyselin	107
Speciální část	109
Posuny násobných vazeb v nenasyčených kyselinách	109
Kyseliny alkenové a cykloalkenové	109
Kyseliny alkadienové a cykloalkadienové	109
Kyseliny alkinové (acetylenkarbonové)	110
Isomerisace nenasyčených kyselin	111
Vzájemné přeměny <i>cis</i> - a <i>trans</i> -isomerních kyselin	111

Přesuny substituentů na aromatickém jádře

Úvod	119
Přesuny alkyl- a arylskupin	120
Celková charakteristika reakcí	120
Termodynamika a kinetika	121
Katalysátory	123
Chlorid a bromid hlinitý	123
Jiné Lewisovy kyseliny	124
Chlorid železitý, zinečnatý a cíničitý a bromid gallitý	124
Fluorid boritý a titaničitý	125
Fluorovodík	125
Kyselina sírová	126
Tuhé katalysátory	126
Vliv povahy alkylskupiny	127
Vliv dalších substituentů	128
Mechanismy přesunů	128
Přesuny katalysované Lewisovými kyselinami	128
Jacobsenova reakce	130
Vedlejší reakce	131
Dealkylace	131
Isomerisace alkylskupin	131
Vznik nedefinovaných produktů	133
Přesuny jednotlivých skupin	133
Přesuny methylskupiny	133
Reakce toluenu, xylenů a trimethylbenzenů	133
Reakce tetra- a pentamethylbenzenů	135
Reakce halogenmethylbenzenů	136
Reakce methyl- a dimethylfenolů	137
Reakce methylacylbenzenů	137
Reakce methylbenzensulfonových kyselin a sulfonů	138
Reakce methylnaftalenů a methylhydronaftalenů	139
Přesuny ethylskupiny	140
Reakce ethylbenzenů a diethylbenzenů	140
Reakce polyethylbenzenů a polymethylethylbenzenů	141
Reakce ethylnaftalenů a ethyltetrahydronaftalenů	142
Reakce ethylfenolů	142
Reakce ethylacylbenzenů	142

Přesuny propyl- a isopropylskupiny	143
Reakce propyl- a isopropylbenzenů	143
Reakce isopropyltoluenů a isopropylxylenů	143
Reakce propyl- a isopropyltetrahydronaftalenů	144
Reakce propyl- a isopropylfenolů	144
Přesuny butylových skupin	145
Reakce mono- a dibutylbenzenů	145
Reakce substituovaných butylbenzenů	146
Přesuny anelovaných kruhů	147
Přesuny arylskupin	147
Přesuny acylskupin	149
Přesuny karboxyskupiny	150
Celková charakteristika reakcí	150
Vliv povahy kationtu	151
Katalysátory	151
Mechanismus reakcí	151
Vedlejší reakce	152
Reakce jednotlivých typů sloučenin	152
Reakce solí kyseliny benzoové, ftalové a isoftalové	152
Reakce solí polycyklických aromatických karbonových kyselin	153
Reakce solí heterocyklických karbonových kyselin	154
Reakce solí hydroxyaromatických kyselin	154
Přesuny halogensubstituentů	156
Celková charakteristika reakcí	156
Termodynamika a kinetika	156
Katalysátory	157
Chlorid a bromid hlinitý	157
Jiné Lewisovy kyseliny	158
Kyselina sírová	158
Tuhé kyselé katalysátory	159
Jiné katalysátory	160
Vliv povahy halogenu	160
Mechanismus přesunu halogenů	161
Vedlejší reakce	161
Přesuny jednotlivých halogensubstituentů	162
Přesuny chloru	162
Reakce chlor-, dichlor- a trichlorbenzenů	162
Reakce substituovaných chlorbenzenů	163
Reakce chlornaftalenů	165
Přesuny bromu	165
Reakce brom- a dibrombenzenů	165
Reakce alkylsubstituovaných brombenzenů	166
Reakce bromfenolů	168
Reakce brom- a dibromnaftalenů	168
Přesuny jodu	169

Přesuny sulfoskupin	170
Celková charakteristika reakcí	170
Mechanismus reakcí a katalysátory	170
Přesuny skupiny $-\text{SO}_3\text{H}$	170
Přesuny skupin $-\text{SO}_3\text{M}$	171
Vedlejší reakce	171
Reakce jednotlivých typů sloučenin	172
Reakce benzensulfonových kyselin, jejich solí a jejich derivátů	172
Reakce naftalensulfonových kyselin a jejich solí	173
Reakce hydroxy-, amino- a chlorderivátů naftalensulfonových kyselin a jejich solí	174
Reakce alkyl- a arylnaftylylsulfonů	175
Přesuny nitroskupiny	176

Pyrolytické štěpení vazeb C—C

Úvod	181
Pyrolysa cyklických nenasyčených sloučenin	181
Celková charakteristika	181
Pyrolysa cyklohexenu a jeho derivátů	183
Pyrolysa dihydropyranů a jejich derivátů	185
Pyrolysa terpenických uhlovodíků	185
Pyrolysa bi- a tricyklických uhlovodíků	187
Pyrolysa aduktů cyklohexadienů na kyslíkaté dienofily	188
Pyrolysa aduktů furanů a fulvenů s acetylendikarbonovou kyselinou	191
Pyrolysa dienových aduktů s ketonickým můstkem	191
Pyrolysa polymerů	194
Pyrolysa acetonu	194
Pyrolysa kyseliny ricinolejové a jejích derivátů	197

Dealkylace alkylaromatických sloučenin

Celková charakteristika, mechanismus, termodynamika a kinetika	201
Katalysátory	204
Dealkylace různých typů sloučenin	205
Dealkylace alkylbenzenů	205
Dealkylace alkylfenolů	206
Dealkylace alkylpyridinů	207

Dekarbonylace

Dekarbonylace aldehydů	211
Celková charakteristika	211
Radikálové dekarbonylace	211
Dekarbonylace katalysované silnými kyselinami	213
Dekarbonylace katalysované silnými zásadami	214
Dekarbonylace katalysované tuhými katalysátory	215
Dekarbonylace různých typů aldehydů	216
Alifatické aldehydy s normálním řetězcem	216
Alifatické aldehydy s rozvětveným řetězcem	216
Alifatické aldehydy substituované heteroatomy v α -poloze	216
Aldehydy s fenylskupinou v α -, β - nebo δ -poloze	217
Nenasycené aldehydy	219
Alicyklické aldehydy	219
Aromatické aldehydy	222
Dekarbonylace ketonů	225
Celková charakteristika	225
Dekarbonylace di-, tri- a tetraarylketonů	225
Dekarbonylace cyklických ketonů	226
Dekarbonylace triketonů	230
Dekarbonylace karbonových kyselin	230
Disubstituované kyseliny	231
Trisubstituované kyseliny	231
Dekarbonylace chloridů a esterů kyselin	232
Dekarbonylace α -hydroxykyselin	233
Celková charakteristika	233
Dekarbonylace hydroxymonokarbonových kyselin	234
Dekarbonylace hydroxydi- a hydroxytrikarbonových kyselin	236
Dekarbonylace α -halogen- a α -aminokyselin	237
Dekarbonylace ketokyselin a jejich funkčních derivátů	238
Dekarbonylace α -ketokyselin, jejich chloridů a nitrilů	238
Dekarbonylace esterů α -ketokyselin	239
Dekarbonylace esterů β -ketokyselin	243
Dekarbonylace α -keto- γ -laktónů	244

Dekarboxylace

Definice	251
Úvod a rozdělení	252
Obecná část	252
Mechanismus a kinetika	252
Obecné rysy dekarboxylace karbonových kyselin	253
Provádění kinetických měření	254
Výpočet rychlostní konstanty dekarboxylace	255
Dekarboxylace kyselin probíhající monomolekulárním mechanismem	256
Dekarboxylace kyselin probíhající bimolekulárním mechanismem	270
Provedení dekarboxylace	275
Termický rozklad karbonových kyselin a jejich derivátů	275
Rozklad karbonových kyselin v inertních rozpouštědlech	277
Homogenně katalysovaná dekarboxylace karbonových kyselin	279
Dekarboxylace karbonových kyselin katalysovaná kovovými ionty	282
Přímá dekarboxylace esterů a nitrilů karbonových kyselin	282
Heterogenně katalysovaná dekarboxylace karbonových kyselin	283
Pyrolysa některých kovových solí karbonových kyselin.	285
Speciální část	286
Dekarboxylace alifatických a alicyklických karbonových kyselin.	286
Alifatické monokarbonové kyseliny	286
Aralkylkyseliny	288
Aryl-, diaryl- a triaryloctové kyseliny	288
Cykloalkyloctové kyseliny	290
Alicyklické monokarbonové kyseliny	290
Alifatické a alicyklické substituované monokarbonové kyseliny	292
Nenasycené monokarbonové kyseliny	292
Alifatické a alicyklické kyseliny s jednou dvojnou vazbou	292
Alifatické a alicyklické kyseliny s více dvojnými vazbami.	299
Alifatické kyseliny s trojnou vazbou	301
β -Alkyl- β -alkoxyakrylové kyseliny	302
Alifatické halogenkyseliny	303
Alifatické hydroxykyseliny	304
Polyhydroxyalkankarbonové (cukerné) kyseliny	306
Alifatické hydroxyhalogenkyseliny	307

Glycidkyseliny	307
Laktony β -hydroxykyselin	312
Ketokyseliny	313
Alifatické α -ketokyseliny	313
Alifatické β -ketokyseliny	316
Alicyklické β -ketokyseliny	321
Alifatické nitrokyseliny	323
Alifatické aminokyseliny	326
Karbonové kyseliny některých alifatických sirných sloučenin	328
Alifatické dikarbonové kyseliny	329
Kyseliny alkan-1,1-dikarbonové (alkyl- a dialkylmalonové)	329
Kyseliny alkylaryl-, aryl- a diarylmalonové	332
Kyseliny alkan- α,β - a alkan- α,ω -dikarbonové	333
Alicyklické dikarbonové kyseliny	334
Kyseliny cykloalkan-1,1-dikarbonové	335
Alifatické a alicyklické substituované dikarbonové kyseliny	336
Kyseliny alkyliden- a arylidenmalonové	336
Kyseliny 1-halogenalkan-1,1-dikarbonové	340
Kyseliny 1-hydroxyalkan-1,1-dikarbonové	340
Laktony 2- a 3-hydroxyalkan-1,1-dikarbonových kyselin	342
Kyseliny 1-alkoxyalkan-1,1-dikarbonové	342
Kyseliny 1-acyl- a 1-aroylalkan-1,1-dikarbonové	343
Ostatní substituované alkan-1,1-dikarbonové kyseliny	344
Nenasycené alifatické α,β - a β,γ -dikarbonové kyseliny	344
Hydroxyalkan-1,2-dikarbonové kyseliny	346
Oxoalkan-1,2- a oxoalkan-1,3-dikarbonové kyseliny	346
Alifatické a alicyklické trikarbonové kyseliny	348
Kyseliny alkantrikarbonové	348
Kyseliny cykloalkantrikarbonové	350
Alifatické substituované trikarbonové kyseliny	350
Alifatické a alicyklické tetrakarbonové kyseliny	352
Kyseliny alkan-x,y,y,z-tetrakarbonové	353
Kyseliny alkan-x,x,y,y-tetrakarbonové	353
Kyseliny cykloalkantetrakarbonové	354
Dekarboxylace aromatických karbonových kyselin	355
Aromatické monokarbonové kyseliny	355
Mononukleární	355
Bi- a polynukleární	356
Aromatické monokarbonové substituované kyseliny	357
Aromatické halogenkyseliny	357
Aromatické hydroxykyseliny	357
<i>o</i> - a <i>p</i> -Hydroxybenzoové kyseliny	357
<i>m</i> -Hydroxybenzoové kyseliny	359
Di- a trihydroxybenzoové kyseliny	359

Aromatické alkoxykyseliny	361
Aromatické aminokyseliny	361
Aromatické nitrokyseliny	362
Aromatické monokarbonové kyseliny s více různými substituenty	363
Aromatické dikarbonové kyseliny	367
Mononukleární	367
Bi- a polynukleární	367
Aromatické dikarbonové substituované kyseliny	369
Aromatické tri- a polykarbonové kyseliny	370
Dekarboxylace heterocyklických karbonových kyselin	371
Karbonové kyseliny dusíkatých heterocyklů	371
Kyseliny pyrrolkarbonové	371
Kyseliny pyrazol- a imidazolkarbonové	372
Kyseliny triazol- a tetrazolkarbonové	374
Kyseliny pyridin- a chinolinkarbonové	374
Kyseliny pyridinmonokarbonové	374
Kyseliny pyridindi- a pyridinpolykarbonové	375
Substituované pyridinkarbonové kyseliny	376
Kyseliny chinolin- a isochinolinkarbonové	378
Substituované chinolin- a isochinolinkarbonové kyseliny	379
Kyseliny akridinkarbonové	381
Kyseliny pyridazin-, pyrimidin- a pyrazinkarbonové	382
Kyseliny chinoxalin- a chinazolinkarbonové	383
Ostatní karbonové kyseliny dusíkatých heterocyklů	384
Karbonové kyseliny kyslíkatých heterocyklů	385
Kyseliny furankarbonové	385
Substituované kyseliny furankarbonové	386
Kyseliny benzofurankarbonové	387
Kyseliny pyronkarbonové	387
Kyseliny kumarin- a isokumarinkarbonové	388
Karbonové kyseliny heterocyklických sloučenin obsahující síru	389
Karbonové kyseliny cyklických sloučenin s různými heteroatomy	390
Kyseliny isoxazolkarbonové	390
Kyseliny thiazolkarbonové	390
Dekarboxylace a konkurenční reakce	391
Isomerisace	392
Posuny násobných vazeb	392
Skeletální isomerisace	393
Dehydratace	393
Dehydrohalogenace	394
Esterifikace	395
Acetylace	395
Hydrolysa	395
Kondenzační reakce	396

Dekarboxylace spojená s jinými substitučními reakcemi	396
Acetylativní dekarboxylace	396
Hammickova reakce	398
Halogenační dekarboxylace	400
Oxidativní dekarboxylace	402
Elektrolytická dekarboxylace alkalických solí karbonových kyselin	405
Kolbeho elektrosynthesa	405
Vliv podmínek a struktury karbonových kyselin na průběh elektrosynthesy	405
Hoferova a Moestova reakce	408
Ostatní elektrodekarboxylační reakce	409
Mechanismus anodických dekarboxylací	409
Termická dekarboxylace diacetyl- a dibenzoylperoxidů	411
Dekarboxylace derivátů kyseliny uhličitě a chloruhličitě	411